

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНИХ ЕМПІРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ:

Методичні рекомендації та завдання для практичних занять і самостійної роботи здобувачів вищої освіти ступеня "Магістр" спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» денної та заочної форми навчання

МИКОЛАЇВ

2020

УДК 303.725.3:001.97
М54

Рекомендовано до друку рішенням методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету від 26.05.2020р., протокол №9

Укладач : І. О. Мельник

Рецензенти:

Стройко Т.В. – доктор екон. наук, професор, завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського

Вишневська О.М. – доктор екон. наук, професор, декан обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету

© Миколаївський національний
аграрний університет, 2020
© Мельник І.О., 2020

ЗМІСТ

Тема	Стор.
ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ НАУКИ	4
ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	5
ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	6
НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ	8
ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ НАУКОВОЇ МЕТОДОЛОГІЇ	9
ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	10
ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ	12
ЛІТЕРАТУРА	31
ДОДАТКИ	32

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ НАУКИ

Зміст

1. Суть наукового пізнання, знання та наукового дослідження.
2. Етапи становлення і розвитку науки.
3. Поняття, цілі і функції науки.
4. Структурні елементи науки, їх характеристика.

Після вивчення лекційного матеріалу виконайте наступні завдання:

1. Скласти структурно-логічну схеми руху людської думки від незнання до наукового знання (використовуючи питання 1 лекції 1).
2. Виокремити основні (на Вашу думку) етапи становлення та розвитку науки (використовуючи питання 2 лекції 1).
3. Сформулювати додаткові функції науки (використовуючи питання 3 лекції 1).

Для самостійної роботи оберіть одне із запропонованих нижче завдань для виконання:

1. З'ясувати прізвища науковців окремих галузей наук (за вибором), які зробили знакові відкриття, визнані світовою науковою спільнотою.
2. З'ясувати прізвища науковців, які зробили відкриття, визнані на світовому рівні за часів незалежності України.
3. З'ясувати прізвища вітчизняних науковців, які є лауреатами Нобелівської премії за весь час її присудження.

РЕФЕРАТИ І ПОВІДОМЛЕННЯ

1. Основні ознаки античної науки та науки Стародавнього світу.
2. Етапи розвитку природознавства як науки (XV–XVIII ст.).
3. Промислова революція кінця XVIII – початку XIX ст. як великий стрибок у розвитку і диференціації науки.

4. Розвиток науки у ХІХ–ХХІ століттях.
5. Етичні норми і цінність науки.

ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Зміст

1. Роль інформації у наукових дослідженнях та класифікація наукових документів.
2. Структура та призначення наукових документів.
3. Принципи збору інформаційного матеріалу.

За статтю будь-якого автора в межах теми Вашого дослідження зробити:

1. Анотацію
2. Тези (короткі)
3. Рецензію (у вигляді критичної статті, основні елементи якої наведені у темі 2)

Звертаю Вашу увагу, що обидва завдання виконуються за однією статтею. В лекції 2 наведені характеристики цих форм сигнальної інформації. Також необхідно додати посилання на статтю за якою Ви виконуєте завдання.

РЕФЕРАТИ І ПОВІДОМЛЕННЯ

1. Суть і види науково-технічної інформації.
2. Методи пошуку і збору наукової інформації.
3. Аналіз та інтерпретація інформації.
4. Організація роботи з науковою літературою.
5. Форми обміну науковою інформацією.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Зміст

1. Сутність та основні етапи організації досліджень.
2. Конкретизація теми дослідження
3. Принципи обґрунтування теми.
4. Системний підхід в наукових дослідженнях

Розробити план-графік проведення Вашого дослідження із вказанням етапів та конкретних дат їх виконання. У якості етапів необхідно використовувати робочий план написання статті з Вашої теми дослідження, а також можна використовувати етапи запропоновані в лекції 3. Результат оформити у вигляді таблиці:

ПЛАН-ГРАФІК

проведення наукового дослідження

Тема _____

Автор _____

Кінцева дата виконання дослідження січень 2020 року*

№ з/п	Назва етапу	Дата виконання

* - це означає, що виконання останнього етапу Вашого дослідження (наприклад «Підготовка автореферату та матеріалів до захисту дипломної роботи») повинно бути передбачено до 01.01.2020 р.

Рекомендації до виконання:

1. У якості назв реальних етапів проведення дослідження використовуйте назви підрозділів Вашої статті. Вони можуть бути конкретизацією такого етапу, як «Опрацювання інформації» (відповідно до лекції 3)

2. Намагайтеся якомога детальніше розписати план власних дій по виконанню Вашого дослідження

3. Дату виконання бажано задавати періодом – наприклад 22-25 грудня

4. Пам'ятайте, що деякі етапи можуть повторюватися декілька разів (наприклад, збір або опрацювання інформації для кожного підрозділу), а деякі можуть бути відсутніми (наприклад, розробка гіпотези для рівня дослідження у вигляді статті не є обов'язковим)

Зробити наступні елементи обґрунтування та конкретизації теми дослідження:

1. Мета дослідження
2. Завдання дослідження
3. Об'єкт та предмет дослідження

Приклад виконання завдання наведено в додатку А.

РЕФЕРАТИ І ПОВІДОМЛЕННЯ

1. Учений як основний суб'єкт наукової і науково-технічної діяльності.
2. Організація роботи науковця та наукового колективу.
3. Відомі вітчизняні та зарубіжні вчені: їх творчий шлях та вислови щодо успіху в науці.
4. Права та обов'язки вченого.
5. Визначення основних термінів законодавства про наукову діяльність.
6. Наукова діяльність і її типи.
7. Наукова установа.
8. Суб'єкти наукової діяльності.
9. Законодавство про наукову діяльність.
10. Права і обов'язки наукового працівника.
11. Докторантура і аспірантура.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Зміст

1. Поняття та складові науково-технічного потенціалу
2. Організація науково-дослідної діяльності в Україні.
3. Організаційно-функціональна трансформація науково-технічного потенціалу
4. Пріоритетні напрями розвитку науки в Україні

Дайте перелік законодавчо-нормативних актів та державних програм, які регулюють діяльність науково-технічного потенціалу України

Підготувати повідомлення щодо стану окремих елементів науково-технічного потенціалу України з використанням методу порівняння (в динаміці, з іншими країнами і т.д.) за однією із запропнованих нижче тем на Ваш вибір:

1. Кількість наукових організацій в Україні та їх розподіл за сферами науки та адміністративними одиницями.
2. Чисельність наукових кадрів та їх розподіл за сферами науки та адміністративними одиницями.
3. Фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт різних сфер науки в абсолютних та відносних показниках за джерелами
4. Наукоємність ВВП, обсяги виконаних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт різних сфер науки, в т.ч. на експорт

РЕФЕРАТИ І ПОВІДОМЛЕННЯ

1. Наукова школа як головна неформальна структура науки.
2. Науково-дослідницька діяльність студентів (НДДС) вищих навчальних закладів України як один із основних чинників підготовки висококваліфікованих кадрів відповідного профілю.

3. Форми підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в Україні.
4. Структура та діяльність Національної академії наук України.
5. Значення громадських наукових організацій в сучасній Україні.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ НАУКОВОЇ МЕТОДОЛОГІЇ

Зміст

1. Місце теорії в наукових дослідженнях
2. Методологія і методи наукового пізнання
3. Діалектичний підхід в економічних дослідженнях

При виборі напрямку науково-дослідницької роботи, по-перше, треба врахувати, що пошуково-дослідницька тема повинна бути:

- а) актуальною як з практичної, так і з теоретичної точок зору;
- б) посильною для виконання;
- в) перспективною для подальшого продовження роботи в цьому напрямку у студентському науковому товаристві;
- г) достатньо забезпеченою відповідним первинним матеріалом;
- д) безумовно, цікавою для дослідника, що стимулює пошукову ініціативу.

Намітьте план та етапи основних заходів подальшої роботи над темою.

Для їх реалізації передбачте:

- обґрунтування теми, вибір об'єкта і визначення мети дослідження;
- добір і аналіз наукової літератури з обраної теми, розробка гіпотези;
- складання плану та структури роботи, розробка програми і методики дослідження;
- створення своєї картотеки, проведення науково-дослідницького експерименту в лабораторіях, пошукових експедиціях, партіях тощо;
- по можливості створення своєї експериментальної бази;
- використання інформації міжнародної мережі INTERNET та ін.;
- проведення дослідження і узагальнення його результатів, висновки;

- оформлення пошуково-дослідницької роботи;
- рецензування роботи, захист одержаних результатів.

Вивчити матеріали додатку Б та навести приклади застосування принципів методології наукового дослідження в попередніх науковоподібних роботах.

Використовуючи матеріали додатку В обрати для свого наукового дослідження декілька методів з кожної групи та дати характеристику задач, які ви плануєте вирішувати за їх допомогою.

Використовуючи матеріали додатку Д написати наукову статтю за обраною вами та затвердженою керівником тематикою.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Зміст

1. Основні групи загальних методів.
2. Логічні закони та правила.

Використовуючи матеріали додатку Ж щодо базових законів логіки навести приклади застосування кожного з них в економічних дослідженнях. Використовувати економічні явища та процеси в межах обраної для дослідження тематики.

Використовуючи матеріали додатків К та Л підготувати підтвердження власної робочої гіпотези межах обраної для дослідження тематики та аргументацію обґрунтування того напрямку умовивіду, який ви оберете для себе. Ваші умовиводи та аргументації будуть піддаватися критиці з боку ваших співгрупників. Бути готовим їх захищати та критикувати інших.

РЕФЕРАТИ І ПОВІДОМЛЕННЯ

1. Філософські методи: суть і значення для політології.
2. Методологія теоретичних та емпіричних досліджень: порівняльний аспект.
3. Загальнонаукові та спеціальні методи дослідження.

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Науково-дослідна робота - це:

А. Сума знань та вмінь, які дозволяють проводити наукові дослідження відповідних суспільних і природних явищ, виробничих показників в динаміці та визначати можливий вплив людей на їх зміну.

Б. Динамічна система знань, які дозволяють розкривати нові явища у суспільстві і природі з метою використання їх у практичній діяльності людей.

В. Сума знань, якими володіє студент, та можливість застосовувати їх з метою пізнання суті природних явищ.

Г. Відповідна сума знань та вмінь щодо організації науково-дослідної роботи з метою відбору і систематизації теоретичного матеріалу для підготовки наукової доповіді на науковому студентському гуртку кафедри.

2. Об'єктами науково-дослідної роботи в сільському господарстві є:

А. Виробництво зернових і зернобобових, або інших культур галузі рослинництва за один рік.

Б. Окремі результативні показники діяльності сільськогосподарського підприємства за один рік.

В. Чітко визначені галузі або сукупність сільськогосподарських підприємств, система ведення виробництва, система машин і механізмів, сільське населення району, області в динаміці років.

Г. Види робіт і їх кількісне визначення за один рік або більш довший період.

3. Які джерела інформації необхідно використовувати в науково-дослідній роботі студентів:

А. Оперативні показники за звітний період, які після одержання документального підтвердження, коригуються.

Б. Документально підтвержені звітні дані, які знайшли відображення у відповідній статистичній формі звітності за звітний період.

В. Дані, які знайшли відображення в бухгалтерській звітності до її реформації (уточнення при зміні цін на матеріальні ресурси, або по даних ревізії) за відповідний звітний період.

Г. Документально підтвержені оперативні дані, які знайшли відображення у відповідній оперативній формі звітності.

4. Для науково-дослідної роботи студентів носіями необхідної інформації можуть бути:

А. Оперативні, статистичні, звітні дані конкретного підприємства за відповідні періоди в динаміці років.

Б. Оперативні, статистичні, звітні дані, а також дані спеціальних обстежень, хронометражів та документальних ревізій і аудиту за відповідні періоди в динаміці років.

В. Оперативні дані про підсумки роботи конкретного підприємства в розрізі місяців календарного року.

Г. Дані первинних документів конкретного підприємства за звітний рік або більш довший період.

5. Планування науково-дослідної роботи студентів дозволяє визначити:

А. Ступінь підготовки студентів для участі в науково-дослідній роботі кафедри

Б. Мету наукових досліджень студентів у відповідності з комплексно-цільовими програмами і спеціалізацією наукових досліджень викладачів кафедри, впровадження результатів досліджень у навчальних процес та їх використання при написанні курсових, дипломних і магістерських робіт.

В. Необхідність підготовки студентів до самостійної роботи за тематикою наукових досліджень галузевих кафедр вузу або інших наукових закладів.

Г. Необхідність підготовки студентів для самостійної роботи по збиранню та опрацюванню емпіричних даних з метою їх використання у навчальному процесі.

6. Облік і контроль науково-дослідної роботи студентів викликані необхідністю:

А. Розробляти систему заходів для залучення студентської молоді в науково-дослідну роботу кафедри за визначеною тематикою з метою навчання самостійного визначення і опрацювання необхідної інформації для написання наукової статті або доповіді для виступу на студентському науковому гуртку.

Б. Організувати роботу наукового студентського гуртка кафедри і залучити студентів для активної участі в ньому шляхом виступів з науковими доповідями, повідомленнями, власними науковими розробками, проектами та можливістю впровадження їх у виробництво.

В. Активного навчання студентів методологічним основам організації науково-дослідної роботи за конкретною тематикою, вмінню самостійного збирання та опрацювання емпіричної інформації, оформлення результатів досліджень та напрацювання необхідних пропозицій щодо можливості їх впровадження у виробничий процес або використання у суспільно-побутовій практиці.

Г. Залучити студентів для участі в збиранні та опрацюванні статистичної інформації для викладачів кафедри з метою її використання у навчальному процесі.

7. Які форми науково-дослідних робіт найбільш повно характеризують участь студентів у їх виконанні:

А. Написання звітів про проходження практики.

Б. Участь у виконанні окремих досліджень з комплексно - цільової програми наукової роботи кафедри та складанні звіту про її результати.

В. Підготовка наукової статті або доповіді на науковий студентський гурток кафедри.

Г. Написання курсової або дипломної роботи.

8. Які види науково-дослідних робіт найповніше характеризують участь студентів у їх проведенні:

А. Участь у науковому студентському гуртку кафедри.

Б. Участь у внутрівузівській олімпіаді з конкретної дисципліни.

В. Участь у міжвузівській олімпіаді з конкретної економічної проблеми.

Г. Поєднання участі в роботі наукового студентського гуртка та в заходах, які проводить кафедра щодо виконання планових завдань з науково-дослідної роботи студентів.

9. Яка роль науково-дослідної роботи студентів у підготовці висококваліфікованих спеціалістів з економіки:

А. Сприяє активізації творчого мислення студентів, застосуванню наукових методів у вирішенні конкретних ситуацій, які виникають при дослідженні суспільних явищ і виробничих процесів.

Б. Сприяє засвоєнню студентами доступних статистичних прийомів і методів наукових досліджень суспільних явищ і виробничих процесів.

В. Сприяє вивченню і можливого застосування наукових методів у вирішенні конкретних ситуацій в одній із галузей діяльності сільськогосподарських підприємств.

Г. Сприяє активізації творчого мислення студентів в період вивчення теоретичних питань.

10. Об'єктами наукових досліджень можуть бути:

А. Кількісні та якісні показники виробничого процесу при одержанні продукції однієї із галузей в сільському господарстві.

Б. Явища навколишнього матеріального світу та форми їх відображення у свідомості людей, які існують незалежно від свідомості, і відбираються відповідно до мети дослідження.

В. Результати діяльності однієї людини або групи людей у сфері матеріально-технічного забезпечення окремого підприємства АПК.

Г. Результати діяльності однієї або групи людей в одній із галузей виробництва продукції сільського господарства.

11. Наукове дослідження - це:

А. Процес вивчення певного об'єкта (предмета або явища) з метою встановлення закономірностей його виникнення, розвитку і перетворення в інтересах раціонального використання у практичній діяльності людей.

Б. Збирання та опрацювання емпіричних показників діяльності галузі рослинництва окремого сільськогосподарського підприємства за звітний період.

В. Збирання та систематизація фактичних даних ряду сільськогосподарських підприємств за звітний період.

Г. Відбір статистичних даних виробництва продукції сільського господарства в розрізі основних її видів за звітний період для побудови графіків.

12. Аналіз, як загальнонауковий метод в теоретичних і емпіричних дослідженнях, використовується тоді, коли необхідне вивчення:

А. Об'єкта за допомогою мисленого або практичного розчленування його на складові елементи (частини об'єкта, його ознаки, властивості, відношення).

Б. Впливу одного із основних факторів на результативну ознаку.

В. Впливу двох із групи факторів на результативну ознаку.

Г. Впливу двох і більше факторів на результативну ознаку.

13. Синтез, як один із загальнонаукових методів в теоретичних і

емпіричних дослідженнях, - це:

А. Метод вивчення об'єкта в його цілісності, в єдиному і взаємному зв'язку його частин.

Б. Аналіз в оберненому розумінні.

В. Метод вивчення об'єкта, починаючи із загальних кількісних і якісних показників без виділення і дослідження його окремих елементів.

Г. Поєднання, з'єднання, складання результатів аналізу окремих елементів об'єкта, які визначалися для дослідження.

14. Індукція - це метод дослідження, при якому:

А. Загальний висновок по досліджуваному об'єкту робиться на підставі визначених факторних ознак, які впливали на результативну ознаку.

Б. Загальний висновок про ознаки множини елементів виводиться на основі вивчення цих ознак у частині елементів однієї множини.

В. Фактори, які впливали на результативну ознаку, мали незначні відхилення по відношенню до останньої.

Г. Фактори, які впливали на результативну ознаку, дорівнювали сумі загального відхилення останньої проти базового періоду.

15. Дедуція - це метод дослідження, при якому:

А. Вивчення показників розвитку об'єкта та складання загального висновку проводиться в цілому без виділення окремих елементів.

Б. Досліджувані показники стану та розвитку об'єкта порівнюються без визначення впливу факторів на їх зміну в звітному періоді проти базового.

В. Спочатку досліджують стан об'єкта в цілому, а потім його складових елементів.

Г. Спочатку досліджують загальні показники стану і розвитку об'єкта, а потім вплив факторів на зміну цих показників в звітному періоді проти базового.

16. Гіпотеза, як наукове припущення, що використовується у науково-дослідній роботі, висувається для пояснення:

А. Будь-якого явища чи процесу і потребує перевірки на досліді та теоретичного обґрунтування, для того, щоб стати достовірною науковою теорією.

Б. Будь-якого явища чи процесу при застосуванні ряду аналітичних прийомів для вимірювання кількісного значення факторних ознак, які впливали на зміну результативної ознаки.

В. Досліджуваного явища чи процесу за умови, що сформульовані пропозиції, які становлять зміст гіпотези, не повинні бути логічно суперечливими. Тобто одне не повинно бути формально-логічним запереченням іншого.

Г. Не частини будь-яких факторів процесу чи явища, які є об'єктами дослідження, а всієї сукупності.

17. Доказами, за допомогою яких визначається істинність будь-якого твердження, є:

А. Показники, що характеризують об'єкти дослідження відповідно до критеріїв оцінки їх стану або ефективності використання.

Б. Звітні дані окремого підприємства, які свідчать про результати його діяльності на кінець календарного періоду.

В. Кількісні та якісні показники окремої галузі досліджуваного підприємства на кварталні дати.

Г. Кількісні та якісні показники досліджуваного підприємства в розрізі основних галузей виробництва в динаміці років.

18. Абстракція, як засіб наукового дослідження, використовується коли необхідно виявити:

А. Нові явища у суспільстві і природі для використання їх в практичній діяльності людей.

Б. Закономірності та зв'язки, які характеризують сутність явищ і законів розвитку суспільства.

В. Взаємозв'язки між економічними явищами та спрогнозувати розвиток економічних процесів.

Г. Нові явища у суспільстві і природі для створення теорії про їх розвиток.

19. Вивчення стану об'єкта дослідження необхідне для:

А. Конкретизації теми та попереднього вивчення теоретичних основ її дослідження.

Б. Конкретизації теми та складання плану наукового дослідження конкретного об'єкту.

В. Конкретизації теми та визначення кола кількісних і якісних показників по конкретному об'єкту дослідження.

Г. Розкриття причинних зв'язків між кількісними і якісними показниками досліджуваного об'єкта.

20. Визначення теоретичних основ розробки теми в економічних дослідженнях передбачає:

А. Встановлення повноти висвітлення теми у раніше виконаних дослідженнях, обґрунтування наукової новизни і необхідності її подальшого вивчення.

Б. Встановлення повноти висвітлення теми у раніше виконаних дослідженнях, обґрунтування наукової новизни і необхідності подальшого її вивчення виходячи із народногосподарської потреби у цих знаннях.

В. Встановлення повноти обсягу раніше виконаних досліджень за даною темою.

Г. Обґрунтування необхідності подальшого вивчення визначених показників досліджуваного об'єкта, виходячи із народногосподарського значення даної теми.

21. Вивчення історії питання і сучасного стану проблеми дослідження дає змогу:

А. Уникати дублювання дослідження.

Б. Уникати помилок інших дослідників.

В. Використати досвід та знання попередніх дослідників.

Г. Уникати дублювання дослідження, помилок інших дослідників, а також використовувати їх знання і досвід.

22. Збирання, відбирання та вивчення необхідної для дослідження інформації здійснюється:

А. За літературними джерелами, які відображають стан теми дослідження.

Б. За звітами науково-дослідних установ.

В. За економічними показниками діяльності підприємств і корпорацій.

Г. За економічними показниками діяльності підприємств і корпорацій, які знайшли відображення в бухгалтерській звітності, нормативно-правовій, договірній та комерційній документації, а також тими, які використані для наукових публікацій.

23. Організаційно-методична підготовка програми дослідження передбачає:

А. Складання плану дослідження теми.

Б. Техніко-економічне обґрунтування теми дослідження.

В. Визначення методики дослідження.

Г. Розробку програми і складання робочого плану дослідження теми, техніко- економічного обґрунтування і визначення методики дослідження.

24. План дослідження теми складається:

А. З вступу, розділів та підрозділів, які мають змістовний заголовок.

Б. З вступу, розділів, підрозділів, пунктів, які мають змістовний заголовок, та висновків і пропозицій.

В. З короткого вступу, де визначається актуальність теми дослідження, розділів та підрозділів, які мають змістовні заголовки, висновків і пропозицій, списку використаних літературних джерел та додатків.

Г. З вступу, пунктів та підпунктів, які мають короткі заголовки і стосуються теми дослідження, інші дані, які передбачені вимогами діючого стандарту.

25. Методика дослідження характеризує:

А. Методи і прийоми, які передбачається застосувати при виконанні робіт з конкретної теми.

Б. Гіпотези дослідження та їх доведення.

В. Назву методів і прийомів, які будуть використовуватися при виконанні робіт з конкретної теми та їх коротка характеристика.

Г. Методи і прийоми, які передбачається застосовувати при дослідженнях з конкретної теми, а також гіпотези дослідження (або аналітичні фактори) та їх доведення.

26. Необхідність складання робочого плану дослідження обумовлена:

А. Програмою і планом наукового дослідження теми.

Б. Планом наукового дослідження і визначеними термінами виконання основних робіт з дослідження.

В. Необхідністю встановлення достовірного обліку і контролю за виконанням робіт з дослідження.

Г. Програмою і планом наукового дослідження теми, а також встановлення обліку та контролю за виконанням графіка робіт та створення умов для якісного їх завершення у визначені терміни.

27. Дослідна стадія наукового-дослідного процесу представляє:

А. Необхідність створення нової інформації щодо програми дослідження конкретного об'єкта.

Б. Застосування комп'ютерних технологій відповідно до програми дослідження теми.

В. Необхідність включення в себе створення нової інформації та перетворення її із застосуванням комп'ютерних технологій, теоретичних і конкретно-наукових (емпіричних) методів в інформаційній сукупності, відповідно до програми дослідження теми.

Г. Створення для дослідника необхідних умов праці, забезпечення його робочого місця необхідною інформацією та ЕОМ.

28. Формулювання висновків і рекомендацій - це:

А. Попереднє узагальнення результатів доведення гіпотез.

Б. Вибір методів перевірки достовірності результатів дослідження.

В. Узагальнення результатів проведеного дослідження і напрацювання пропозицій для їх впровадження у виробництво.

Г. Обґрунтування результатів проведеного дослідження.

29. Науковий експеримент в дослідженнях використовується коли необхідно:

А. Провести перевірку попередніх результатів дослідження.

Б. Способом апробації підтвердити достовірність одержаних результатів дослідження.

В. Не лише провести попередню перевірку результатів дослідження способом їх апробації у конкретних виробничих умовах, але і її моделюванням у лабораторних умовах з використанням ПЕОМ.

Г. Провести перевірку і моделювання результатів наукового дослідження.

30. Оприлюднення проміжних висновків і пропозицій наукового дослідження можливе шляхом:

А. Повідомлення попередніх результатів дослідження на науковому семінарі.

Б. Доповіді на науковій конференції студентів та аспірантів про результати дослідження окремих питань.

В. Повідомлення або доповіді на науковій конференції студентів, аспірантів, викладачів про результати дослідження, їх публікації не лише з окремих питань, але й основних розділів та розробки окремих пропозицій щодо можливості впровадження їх у виробництво.

Г. Публікації основних пропозицій за результатами наукових досліджень.

31. Узагальнення результатів дослідження має на меті:

А. Підготовку літературного викладу результатів дослідження у вигляді звіту про виконану науково-дослідну роботу або інших форм подання завершеної наукової продукції.

Б. Подачу звіту науковій установі про завершення наукового дослідження.

В. Підготовку матеріалів про проведену науково-дослідну роботу і передачу їх замовнику.

Г. Опублікувати інформацію про хід та наслідки наукового дослідження в місцевій пресі або інших виданнях.

32. Апробація результатів дослідження включає в себе:

А. Колективне обговорення виконаного дослідження на науково-технічних радах, його рецензування і експертизу, оприлюднення кінцевих результатів у спеціальних журналах або у виступах доповідачів на науково-практичних конференціях, симпозіумах.

Б. Зовнішнє рецензування сторонньою організацією, підрозділом або вченими, які не входять до штату підрозділу дослідника.

В. Рецензування результатів дослідження штатними працівниками дослідної установи, які не зайняті виконанням робіт за цією темою.

Г. Рецензування результатів дослідження штатними працівниками дослідної установи, які не зайняті виконанням робіт за цією темою, з залученням зовнішніх рецензентів, які мають відношення до теми дослідження.

33. Реалізація результатів дослідження здійснюється:

А. Замовником за участю авторського нагляду дослідника (або представників дослідника).

Б. Дослідником за участю замовника теми дослідження.

В. Замовником самостійно згідно рекомендацій дослідника.

Г. Дослідником без участі замовника теми дослідження.

34. Вибіркове спостереження в наукових дослідженнях застосовуються:

А. При статистичному дослідженні якісних характеристик господарського процесу.

Б. При аудиті, коли суцільний контроль технічно неможливий за умови браку часу або великої кількості предметів, які підлягають обстеженню.

В. Коли необхідно швидко і якісно виконати значний обсяг досліджень при малих затратах часу та інших ресурсів.

Г. За браком часу та інших ресурсів.

35. Суцільне спостереження - це:

А. Прийом статистичного дослідження фактичного стану об'єктів, які вивчаються.

Б. Перевірка наявності всіх складових досліджуваного об'єкта.

В. Необхідність визначення кількісного і якісного стану досліджуваного об'єкта з метою досягнення мети дослідження.

Г. Засіб досягнення кінцевої мети при дослідженні відповідного об'єкта.

36. Технологічні дослідження передбачають:

А. Дослідження оптимальності технології виробництва.

Б. Застосування прийому дослідження інженерної і технічної підготовки виробництва, а також якості продукції, яку випускають, її відповідність технічним умовам.

В. Дослідження обґрунтованості норм витрат матеріальних ресурсів при виробництві продукції.

Г. Контрольний запуск сировини і матеріалів у виробництво для дослідження оптимальності технології виробництва.

37. Необхідність хіміко-технологічного дослідження у виробництві обумовлена:

А. Забезпеченням високих смакових якостей продуктів харчування.

Б. Встановленням калорійності видів продукції, які користуються високим попитом споживачів.

В. Встановленням прийомом визначення якості сировини і матеріалів, які використовуються у виробництві продукції, а також якісних характеристик виробів.

Г. Перевірки лабораторним аналізом якості продукції, яка виробляється на технологічному конвеєрі.

38. Статистичні розрахунки необхідні для одержання:

А. Таких величин і якісних характеристик, яких немає безпосередньо в економічній інформації підприємства, що досліджується.

Б. Показників досліджуваного підприємства з такими ж інших підприємств одного регіону.

В. Розрахункових величин для статистичного аналізу.

Г. Факторних ознак, які розраховані з використанням статистичного прийому.

39. Економічний аналіз - це:

А. Один із статистичних прийомів, який розкриває причинні зв'язки виробничої і фінансово-господарської діяльності.

Б. Система прийомів дослідження для розкриття причинних зв'язків, що зумовлюють результати явищ і процесів.

В. Система прийомів дослідження для визначення головного фактора, який впливає на результативну ознаку.

Г. Один із статистичних прийомів, який розкриває факторну залежність між кількісними і якісними показниками, які застосовуються у дослідженнях.

40. Економіко-математичні методи застосовуються у випадках:

А. Проведення наукових досліджень при визначенні впливу факторів на результати господарських процесів з метою оптимізації їх на стадії планування господарських процесів, якщо іншими методичними прийомами встановити взаємозв'язки факторів неможливо.

Б. Проведення факторного дослідження зміни результативних показників у просторі.

В. Необхідності визначення впливу кількісних факторів на зміну результативного показника.

Г. Необхідності визначення впливу якісних факторів на зміну результативного показника.

41. Методика досліджень теми передбачає:

А. Складання календарного плану з визначенням термінів виконання окремих його пунктів.

Б. Застосування концепції прийомів і способів виконання робіт відповідно до мети та плану дослідження, а також розробки загальних положень його проведення, напрацювання висновків і пропозицій.

В. Визначення мети дослідження та прийомів, які будуть використані при його проведенні.

Г. Визначення послідовності проведення дослідження та оформлення результатів.

42. Цільові комплексні соціально-економічні програми спрямовані на вирішення:

А. Розвитку, закріплення і вдосконалення основ способу життя, підвищення матеріального і культурного рівня життя людей.

Б. Рівномірного розміщення трудових ресурсів по регіонах України.

В. Проблеми зайнятості працездатного населення в регіонах країни, в яких проходять процеси реформування власності і виробничих структур.

Г. Повного забезпечення населення у працездатному віці необхідною роботою з оплатою праці на рівні прожиткового мінімуму.

43. Цільові комплексні науково-технічні програми спрямовані на вирішення:

А. Підвищення ефективності роботи дослідних конструкторських колективів при створенні нової техніки, механізмів і технологій, що сприятиме підвищенню продуктивності праці в основних галузях виробництва.

Б. Фундаментальних проблем у різних галузях науки, вивчення можливостей практичного використання результатів досліджень у дослідних конструкторських розробках, забезпечення впровадження кращих із них у серійне виробництво.

В. Фундаментальних проблем у галузі машинобудування, як основної галузі народногосподарського комплексу.

Г. Фундаментальних проблем у галузі кібернетики, завдяки чому буде можливість підвищити ефективність роботи інших стратегічних галузей країни.

44. Цільові комплексні науково-екологічні програми спрямовані на забезпечення:

А. Розробки та здійснення заходів щодо раціонального природокористування, проведення найважливіших природоохоронних заходів в країні.

Б. Збереження та охорони водних басейнів і їх ефективного використання.

В. Збереження та охорони лісних масивів і лісопаркових зон з метою їх використання як заповідних та культурних надбань країни.

Г. Розробки та здійснення заходів щодо збереження та ефективного використання флори і фауни зони Карпат і Криму.

45. Вибір теми дослідження обґрунтовується:

А. Актуальністю, тобто наскільки обране дослідження сприятиме виконанню програм економічного і соціального розвитку країни.

Б. Актуальністю, тобто наскільки обране дослідження відповідає вимогам щодо перебудови економічних відносин, зростанню ефективності економіки країни.

В. Необхідністю зміни власності на основні засоби виробництва з метою підвищення ефективності їх використання в ринкових умовах.

Г. Необхідністю зміни власності на землю з метою підвищення ефективності роботи реформованих сільськогосподарських підприємств.

46. Тема дослідження - це:

А. Основна думка, завдання, положення, яке необхідно розвинути, обгрунтувавши мету і прийоми дослідження.

Б. Частина наукової проблеми, яка охоплює одне або кілька питань дослідження.

В. Перелік основних питань, які включені до вивчення, і мають пряме відношення до теми дослідження.

Г. Завдання, яке є актуальним і виконання якого дозволить досліднику реалізувати його основні положення в умовах конкретного підприємства.

47. Наукова проблема характеризує:

А. Визначене завдання про необхідність дослідження явища чи процесу для напрацювання пропозицій, які можна буде реалізувати в практичній діяльності людини.

Б. Сукупність нових діалектично складних теоретичних або практичних питань, які суперечать існуючим знанням або прикладним методам у цій науці і потребують вирішення за допомогою наукових досліджень.

В. Наукову новизну дослідження з використанням розроблених методів та їх застосування в аналітичному процесі з метою напрацювання пропозицій, які мають прикладний характер, і можуть бути впроваджені у виробництво.

Г. Задачу, рішення якої дозволить розв'язати ряд практичних питань, які стосуються удосконалення виробничого процесу, і будуть сприяти підвищенню продуктивності праці працюючих.

48. Наукова організація науково-дослідного процесу обумовлена:

А. Необхідністю використання автоматизованих систем обробки інформації на швидкодіючих ЕОМ.

Б. Використанням практичного досвіду керівника досліджень, що володіє необхідними організаційними навичками науково-дослідного процесу.

В. Потребою координації і взаємозв'язку дослідної роботи великими колективами з використанням автоматизованих систем обробки інформації на швидкодіючих ЕОМ, а також залученням до науково-дослідного процесу різних за фахом спеціалістів.

Г. Застосуванням швидкодіючих ЕОМ та пристроїв організаційної техніки для прогнозування фінансово-господарської діяльності підприємства і запобігання банкрутства.

49. Організація управління науково-дослідним процесом передбачає:

А. Взаємне погодження виконання інтелектуальної підготовки дослідного процесу і наукової організації праці учасників цього процесу.

Б. Підготовку необхідних законодавчих і нормативних документів, які регулюють науково-дослідну роботу колективу дослідників.

В. Створення програм для науково-дослідної роботи з метою використання їх в дослідному процесі.

Г. Об'єднання зусиль фахівців різних кваліфікацій для розв'язання задач фінансово-господарської діяльності на об'єкті, який досліджується.

50. Організація обслуговування науково-дослідного процесу має на меті:

А. Обов'язкове підвищення кваліфікації науковців, модернізацію засобів обробки інформації, технічну безпеку та одержання ліцензії на право виконання науково-дослідних робіт.

Б. Технічну оснащеність засобами праці, створення умов наукової організації праці на робочих місцях, обслуговування робочих місць, забезпеченість засобами зв'язку для збирання інформації, модернізацію засобів обробки інформації, технічну безпеку і профтехсанітарію науковців.

В. Розвиток творчих здібностей і підприємницької активності наукових працівників, які виконують наукові дослідження в ринкових умовах.

Г. Забезпеченість технічними засобами науковців, які збирають і опрацьовують наукову інформацію для використання в практичній діяльності адміністрації регіону.

51. Економічна інформація про фінансово-господарську діяльність підприємств характеризує:

А. Виробничо-господарський процес, який виражено конкретними кількісними і якісними показниками діяльності, що знайшли відображення у відповідних первинних, аналітичних, синтетичних, звітних та статистичних документах і прийняті відповідними органами для керівництва.

Б. Виробничо-господарський процес, який відображає результати діяльності виробничих колективів за співставні періоди в динаміці років.

В. Виробничо-господарський процес, який відображає результати діяльності окремого підрозділу підприємства за два останні роки.

Г. Виробничо-господарський процес, який відображає результати діяльності окремих підприємств в помісячному розрізі за останні три роки.

52. Структура економічної інформації зумовлена її призначенням:

А. В управлінні і контролі господарської діяльності.

Б. В формуванні статистичних даних для послідувального групування і використання в практичній діяльності спеціалістів підприємства.

В. Для перспективного планування розвитку підприємства та розширення його спеціалізації.

Г. Для перспективного планування розвитку окремих галузей та підвищення ефективності їх діяльності.

53. Фактографічна інформація використовується:

А. При групуванні бухгалтерської звітності і її трансформування в статистичну звітність.

Б. Для опису факторів, згрупованих за певними системоутворюючими ознаками.

В. Для визначення ефективності суб'єктів підприємницької діяльності, додержання ними законодавства і виконання зобов'язань перед державою.

Г. При визначенні показників, які характеризують об'єкти, що відповідають завданням на проведення мікроекономічних досліджень.

54. Документами бухгалтерського оформлення, які використовуються в науково-дослідній роботі студентів, слід вважати:

А. Документи, які складають працівники бухгалтерії і об'єднують однорідні господарські операції.

Б. Документи, які складають працівники бухгалтерії на основі розпорядчих та виправдувальних або розпорядчо-виправдувальних первинних документів що об'єднують однорідні господарські операції з економічними ознаками і методикою відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку.

В. Документи, які складають працівники бухгалтерії для відповідних записів на рахунках бухгалтерського обліку.

Г. Документи, які складають працівники бухгалтерії на основі товарно-транспортних накладних, дорожніх, актів приймання сільськогосподарської продукції.

55. Що слід розуміти під статистичними матеріалами ?

А. Окремі дані, які одержані в процесі наукового дослідження.

Б. Різні відомості та показники про розвиток досліджуваного підприємства в динаміці років.

В. Звітні дані, які знайшли відображення в статистичних збірниках в розрізі підприємств району або області.

Г. Відомості про розвиток національної економіки, подані у вигляді таблиць, узагальнених у щорічних статистичних збірниках, що видаються Держкомстатом України.

56. Науково-дослідна література видається у вигляді:

А. Бібліографічних літературних джерел з економічної інформації.

Б. Щорічних статистичних збірників про розвиток економіки країни в розрізі окремих галузей і регіонів.

В. Монографій, узагальнюючих наукові праці, збірників статей, в яких висвітлюються різні проблеми економічних наук, розробляються питання розвитку країни.

Г. Інформації про розвиток окремих регіонів країни в розрізі галузей та динаміці років.

57. Що являє собою науковий реферат ?

А. Результати наукового дослідження, які одержані студентом під час виконання науково-дослідної роботи.

Б. Наукове дослідження, яке викладене в письмовій формі, про результати вивчення відібраної наукової інформації.

В. Коротке викладення в письмовій формі про результати вивчення існуючих проблем в одній із галузей сільськогосподарських підприємств району.

Г. Коротке викладення наукової теми (питання), складене на підставі проведеного дослідження, огляду одного або кількох літературних та інших джерел.

58. Що являє собою інформативний реферат ?

А. Коротке викладення однієї із наукових праць, як опублікованої, так і підготовленої у вигляді рукопису.

Б. Коротке письмове викладення однієї наукової праці, яка опублікована, або підготовлена у вигляді рукопису, що висвітлює стисло її зміст.

В. Коротке письмове викладення змісту підготовленого до друку наукового дослідження.

Г. Коротке і стисле усне висвітлення наукової статті, яка підготовлена до друку.

59. Що являє собою наукова стаття ?

А. Спеціальне наукове дослідження, присвячене літературному викладенню однієї проблеми.

Б. Самостійна праця, що містить у собі певну кількість наукової інформації, добутої в результаті проведених досліджень.

В. Самостійна праця, що містить назву, вступ, розділи, висновки.

Г. Висновки про наукову і практичну цінність виконаного дослідження.

60. Висновком, як підсумком результату проведеного дослідження, може бути:

А. Короткий зміст методики виконаного дослідження.

Б. Короткий опис факторів, які були визначені в процесі наукового дослідження, що впливали на результативну ознаку.

В. Короткий опис питань, які були включені до плану наукового дослідження.

Г. Короткий підсумок результату проведеного дослідження, тобто коротке резюме змісту наукової статті.

61. Основна частина статті характеризує:

А. Кульмінацію наукової статті, де викладається суть досліджуваних явищ, наводиться система доказів наукової гіпотези, не запозиченої з раніше опублікованих праць, а поставленої самостійно у процесі проведеного дослідження.

Б. Основну ідею наукового дослідження, його зміст, де викладено визначені результати і даються пропозиції щодо їх використання в практичній діяльності людини.

В. Основні прийоми, які застосовані при проведенні дослідження, і одержані результати та їх короткий зміст.

Г. Визначення щодо методики наукового дослідження, його результатів та можливість їх використання у виробничій сфері.

62. Звіт про виконану науково-дослідну роботу студентів - це:

А. Короткий переказ виконаної науково-дослідної роботи з описом використаних прийомів та одержаних результатів теоретичного або практичного значення.

Б. Короткий переказ виконаної науково-дослідної роботи з висновками та пропозиціями.

В. Неопублікований науково-технічний документ, що містить деталізовані відомості про суть, методику і результати виконаної роботи або її етапи.

Г. Коротка справка про об'єкт дослідження та можливості зміни його статусу в результаті виконання наукової роботи.

63. *Впровадження результатів закінчених наукових досліджень завершується:*

А. Створенням наукової продукції, якою є теоретичні і науково-методологічні положення, методики, рекомендації, і яка незалежно від виду досліджень повинна мати прикладний характер для розвитку окремої галузі або національної економіки.

Б. Впровадженням нових технологій організації та економічного стимулювання виробництва конкурентоспроможної продукції.

В. Раціональним використанням матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, поліпшенням банківської справи при удосконаленні менеджменту, маркетингу, обліку, контролю і аудиту із застосуванням ЕОМ в умовах ринкових відносин.

Г. Створенням сприятливих умов праці, які б стимулювали виробництво конкурентоспроможної продукції як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках.

64. *Основні завдання науки при підготовці фахівців з економіки полягають в наступному:*

А. Бути керівником підприємств різних галузей економіки.

Б. Уміти керувати підлеглими працівниками на підприємстві.

В. Володіти організацією виробництва продукції (робіт, послуг).

Г. Бути всебічно розвиненим фахівцем з організації та економіки господарської діяльності, володіти комп'ютерними технологіями у обробці й використанні інформації в управлінні, уміти застосовувати економіко-математичні методи за фахом, аналізувати господарські ситуації, приймати за ними рішення.

65. *Поняття „наука” – це:*

А. Система знань з будь-якої галузі людської діяльності.

Б. Знання, які використовуються в оволодінні фахом.

В. Нові знання, які виникли у процесі дослідження явищ матеріального світу.

Г. Динамічна система знань, які розкривають нові явища у суспільстві і природі з метою використання їх у практичній діяльності людей.

66. *Аксиоматичний метод у наукових дослідженнях – це:*

А. Використання аксіом, як доведених наукових знань, у наукових дослідженнях у вигляді відправних початкових положень для обґрунтування нової теорії або доведення гіпотез.

Б. Вивчення аксіом у дослідженнях.

В. Положення, які не викликають заперечень, бо вони не зачіпають інтереси конкретних учасників наукового процесу, тому їх не досліджують.

Г. Правила, які не потребують доведення.

67. *Органолептичні методичні прийоми у наукових дослідженнях – це:*

А. Проведення інвентаризації об'єктів у натурі.

Б. Методичні прийоми дотикового характеру, коли дослідження проводиться способом безпосереднього дотику до об'єктів спостереження

(інвентаризація, контрольні заміри робіт, статистичні спостереження, експертизи різних видів).

В. Вибіркові і суцільні статистичні спостереження.

Г. Контрольні заміри робіт.

68. *Поняття „проблема” у наукових дослідженнях – це:*

А. Сукупність нових діалектично складних теоретичних або практичних питань, які суперечать існуючим знанням або прикладним методам у цій науці і потребують вирішення за допомогою наукових досліджень.

Б. Комплекс невирішених життєво необхідних питань. В. Незадоволені потреби людини.

Г. Труднощі у задоволенні потреб людини.

69. *Наукове пізнання – це:*

А. Дослідження з певною метою, завданням та методологією.

Б. Певні цілі та задачі.

В. Певні методи отримання і перевірки знань.

Г. Теоретичні основи для практики.

70. *Гіпотеза у наукових дослідженнях – це:*

А. Матеріалізоване визначення наукової ідеї.

Б. Наукове припущення, висунуте для пояснення певних процесів, явищ, які зумовлюють певний наслідок.

В. Структурний елемент теорії пізнання.

Г. Формулювання нових наукових положень.

71. *В основі класифікації наук головним методом є:*

А. Методологічний.

Б. Гносеологічний.

В. Логічний.

Г. Історичний.

72. *Суб'єктами наукової діяльності в Україні є:*

А. Науково-педагогічні працівники.

Б. Вчені.

В. Наукові працівники, студенти, асистенти.

Г. Всі разом.

73. *Поняття „наукове дослідження” – це:*

А. Цілісний підхід до вивчення окремих явищ.

Б. Застосування історичного підходу до пізнання дійсності.

В. Цілеспрямоване вивчення явищ і процесів, аналіз впливу на них різних факторів, а також вивчення взаємодії між явищами.

Г. Теоретична та експериментальна діяльність, спрямована на пізнання законів.

74. *Об'єкт дослідження – це:*

А. Підприємство або галузь.

Б. Процес чи явище, яке породжує проблемну ситуацію і обране для дослідження.

В. Те, на що спрямований процес пізнання.

Г. Навколишній матеріальний світ і його відображення в свідомості людини.

75. *Предмет дослідження – це:*

- А. Явище або процес, обрані для пізнання.
- Б. Фактори та взаємозв'язки між ними.
- В. Властивості явищ, процесів, досліджуваних з певною метою відносно їх ставлення до об'єкта.

Г. Підприємство або галузь.

76. Емпіричний рівень пізнання – це:

- А. Описування.
- Б. Вимірювання.
- В. Експеримент.
- Г. Все разом.

77. За яких умов гіпотеза переконлива?

- А. Не суперечить принципам наукового пізнання.
- Б. Враховує раніше відомі науці закони.
- В. Логічно не суперечлива.
- Г. Все зазначене правильне.

78. За якими показниками можна визначити ефективність науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах?

- А. Підготовкою кандидатів, докторів наук.
- Б. Якістю підготовки фахівців для підприємств країни.
- В. Ступенем участі студентів у науково-практичних конференціях.
- Г. Кількістю наукових статей у журналах.

79. При визначенні змісту наукової проблеми (теми) необхідно:

- А. З'ясувати, які явища, предмети, процеси, закономірності має охоплювати проблема.
- Б. Обмежити тему від питань суміжних тем.
- В. Визначити коло літературних джерел і документів, які є основними і вихідними в розробці проблеми.
- Г. Все зазначене.

80. Форма думки, в якій міститься усвідомлення мети пізнання нового явища, - це:

- А. Наукова ідея.
- Б. Закон.
- В. Поняття.
- Г. Принцип.

81. Методологія наукового дослідження – це:

- А. Вчення про методи пізнання та перетворення дійсності.
- Б. Сукупність прийомів, методів та процедур дослідження, що застосовуються в тій чи іншій галузі знань.
- В. Концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища.
- Г. Матеріалістична діалектика, теорія пізнання, що досліджує закони розвитку наукового знання в цілому.

82. Системний підхід в методології досліджень означає:

- А. Ґрунтовне вивчення явища, процесу.
- Б. Послідовність і цілісність виконання дослідження.

В. Комплексне дослідження великих і складних об'єктів (систем) як єдиного цілого з узгодженням всіх його елементів та частин за формулою: потреба - суб'єкт - об'єкт – процеси – умови – результат.

Г. Вивчення та аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених.

83. Метод – це:

А. Засіб дослідження мети, спосіб пізнання явищ дійсності в їх взаємозв'язку та розвитку.

Б. Засіб пізнання – спосіб відтворення в мисленні досліджуваного об'єкта.

В. Потреба і місце застосування наукових прийомів у процесі дослідження.

Г. Спосіб дослідження явищ, який визначає планомірний підхід до їх наукового пізнання та встановлення істини.

84. Форми апробації результатів наукового дослідження:

А. Наукова конференція.

Б. Симпозіум.

В. Нарада, конкурс.

Г. Все зазначене правильне.

85. За якими критеріями визначається якість інформації в науковому дослідженні?

А. Цільове призначення.

Б. Спосіб і форми подання.

В. Дискретність і безперервність.

Г. За всіма зазначеними критеріями.

86. Достовірність науково-дослідної роботи – це:

А. Доказ істинності, правильності результату експерименту.

Б. Літературне наукове обґрунтування експерименту.

В. Перевірка на практиці висновків експерименту.

Г. Достатня правильність, доказ того, що названий результат є істинним, правильним.

87. В яких каталогах картки з описом літературних джерел сформовані в алфавітному порядку за змістом знань?

А. Предметних.

Б. Алфавітних.

В. Систематичних.

Г. Всіх зазначених видах каталогів.

88. Способи розміщення в списку літературних джерел:

А. Хронологічному.

Б. В порядку посилань у тексті.

В. В алфавітному порядку за першою літерою прізвища автора.

Г. Все зазначене вірне.

89. Наукова публікація – це:

А. Виступ у пресі.

Б. Виступ по радіомовленню.

В. Розміщення інформації у фахових та інших виданнях.

Г. Все зазначене вірне.

90. В якій науковій праці подається короткий виклад основних аспектів дослідження?

А. Науковій статті.

Б. Рефераті.

В. Тезах доповіді.

Г. Монографії.

91. *Методичні прийоми викладу наукового матеріалу:*

А. Цілісний.

Б. Послідовний.

В. Вибірковий.

Г. Все зазначене вірно.

92. *В практиці застосовуються види доповідей:*

А. Звітні.

Б. Поточні.

В. Наукові.

Г. Все зазначене вірно.

93. *Назвіть основні види абстракції:*

А. Індукція.

Б. Ототожнення.

В. Дедукція.

Г. Узагальнення.

Література

1. Антошкіна Л. І., Стеченко Д. М. *Методологія економічних досліджень* : підручник. Київ : Знання, 2015. 311 с.
2. Важинський С. Е., Щербак І. В. *Методика та організація наукових досліджень* : навч. посіб. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. *Методологія наукових досліджень* : підручник. Київ : Право, 2019. 368 с.
4. Євтушенко М. Ю., Хижняк М. І. *Методологія та організація наукових досліджень*. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 350 с.
5. Каламбет С. В. *Методологія наукових досліджень* : навч. посіб. Дніпропетровськ : Вид-во Маковецький, 2015. 191 с.
6. Конверський А. *Основи методології та організації наукових досліджень*. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 350 с.
7. Корягін М. В., Чік В. Ю. *Основи наукових досліджень* : навчальний посібник. Київ : Алерта, 2019. 492 с.
8. Костюкевич В., Борисова О., Шинкарук О., Воронова В. *Основи науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти за ступеннями магістра та доктора філософії* : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 634 с.
9. Кислий В. М. *Організація наукових досліджень*. Київ : Центр навчальної літератури, 2018. 224 с.
10. Мальська М. П., Пандяк І. Г. *Організація наукових досліджень*. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 136 с.
11. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. *Методологія та організація наукових досліджень* : у структурно-логічних схемах і таблицях. Київ : Університетська книга, 2020. 219 с.
12. Медведєва В. *Основи наукових досліджень* : практикум. Київ : Ліра-К, 2017. 84 с.
13. Носачова Ю. В., Іваненко О. І., Радовенчик Я. В. *Основи наукових досліджень*. Київ : Кондор, 2020. 132 с.
14. Паніотто В., Харченко Н. *Методи опитування*. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2017. 342 с.

**Тема дослідження: ФОРМУВАННЯ ЕКСПОРТНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ВИНОГРАДАРСЬКО-
ВИНОРОБНОГО ПІДКОМПЛЕКСУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ**

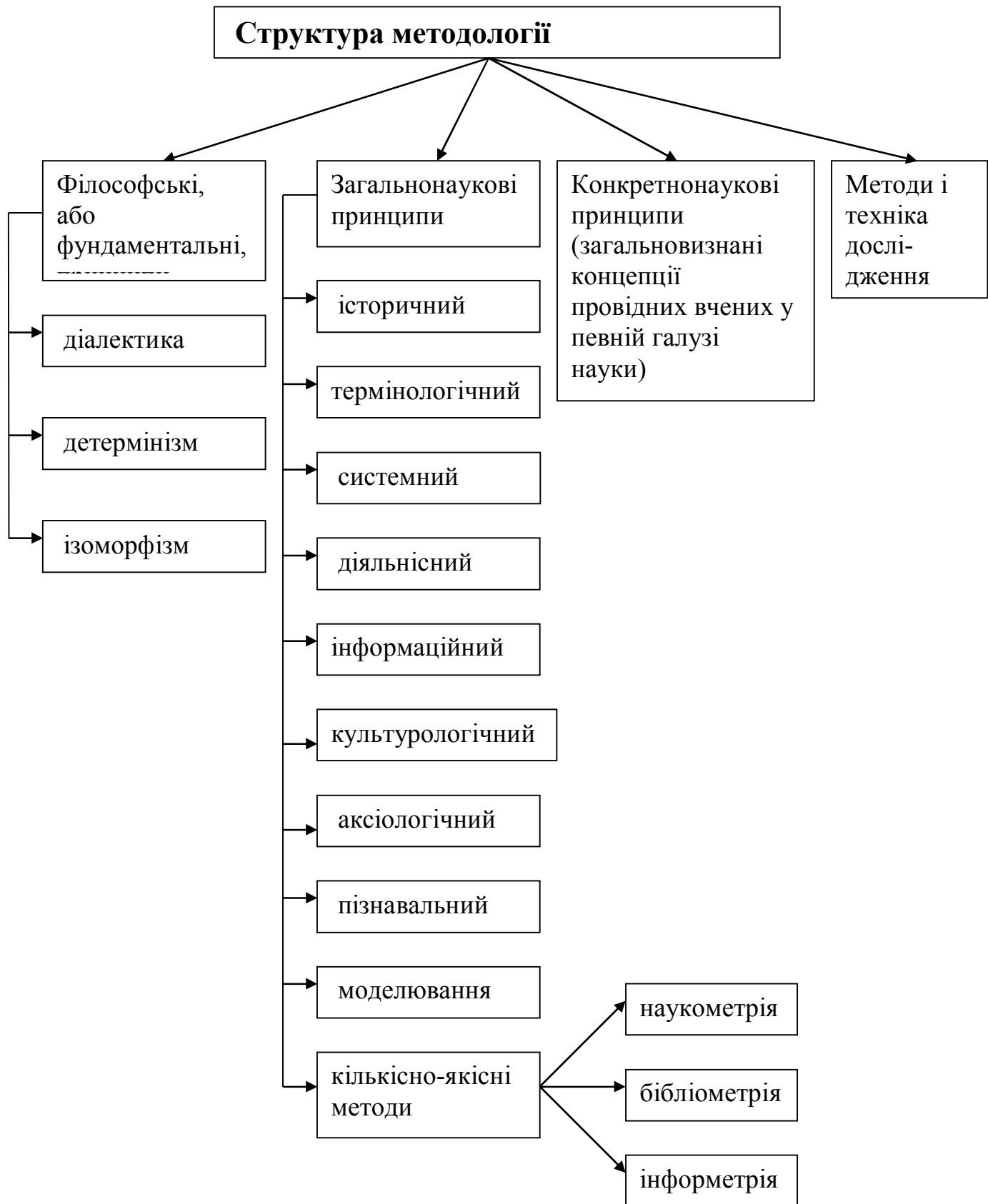
Метою роботи є розробка теоретичних засад і практичних рекомендацій удосконалення зовнішньоекономічної діяльності підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу Миколаївської області на основі нарощення експортного потенціалу.

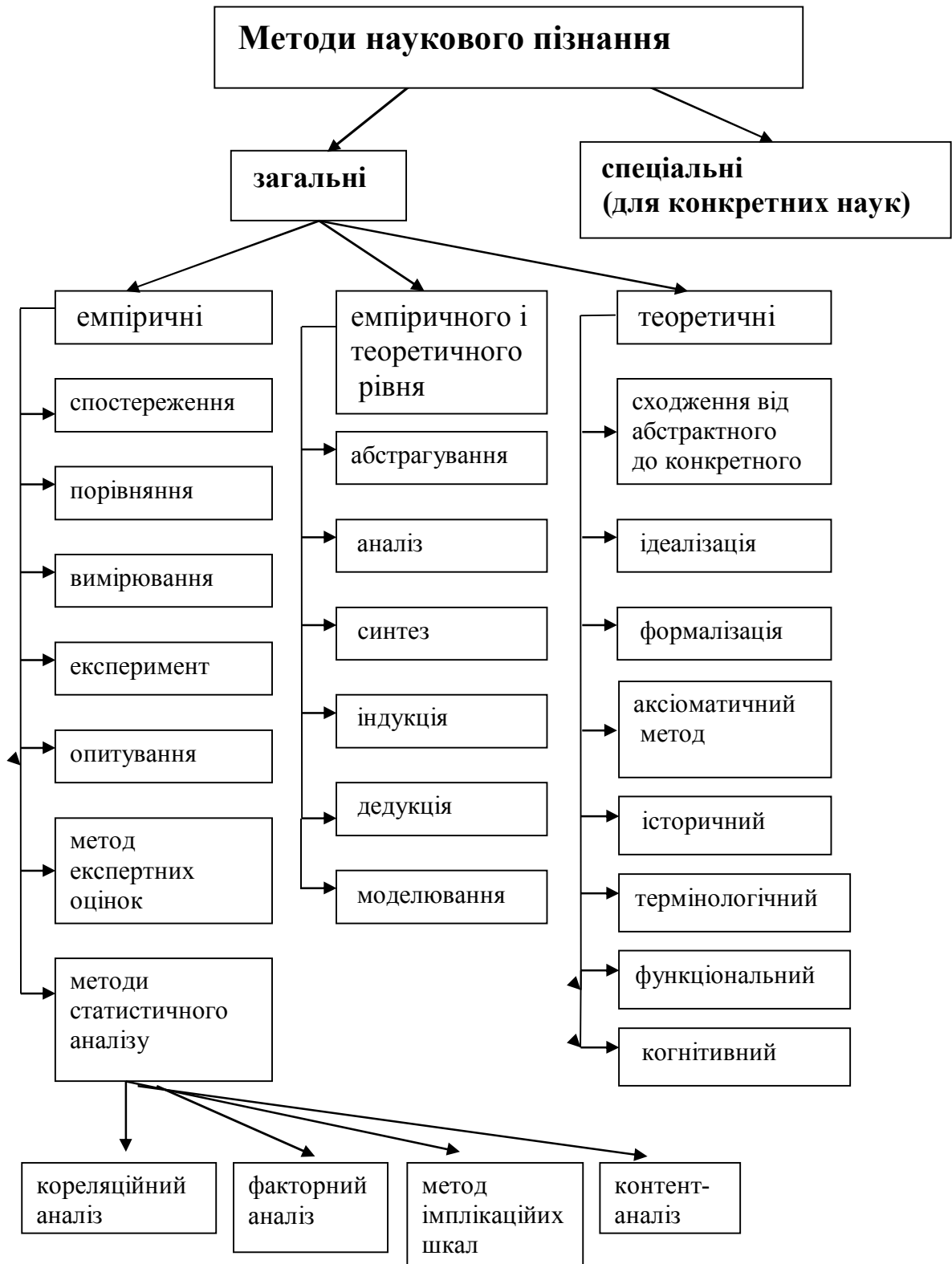
Відповідно до цієї мети розв'язувались такі *завдання*:

- розкриття економічної сутності та значення експортного потенціалу виноградарсько-виноробного підкомплексу;
- визначення сутності процесу формування експортного потенціалу підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу;
- визначення методичних підходів до оцінки експортного потенціалу підкомплексу;
- виявлення передумов, факторів та обґрунтування принципів становлення і нарощування експортного потенціалу виноградарсько-виноробного підкомплексу Миколаївської області в сучасних умовах для забезпечення ефективної зовнішньоекономічної діяльності;
- здійснення оцінки сучасного стану та виявлення тенденцій розвитку зовнішньоекономічної діяльності виноградарсько-виноробного підкомплексу Миколаївської області;
- здійснення ретроспективного аналізу тенденцій та факторів розвитку експортного потенціалу підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу Миколаївської області;
- обґрунтування напрямів формування експортного потенціалу підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу Миколаївської області;
- розробка стратегії зовнішньоекономічної діяльності на основі нарощування експортного потенціалу підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу;
- обґрунтування шляхів нарощування експортного потенціалу підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу.

Об'єктом дослідження є процес формування експортного потенціалу підприємствами виноградарсько-виноробного підкомплексу Миколаївської області.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та прикладні аспекти формування експортного потенціалу підприємствами виноградарсько-виноробного підкомплексу в умовах інтеграції України у світовий та європейський економічний простір

Рекомендації щодо написання наукової статті

Написання наукової статті вимагає передусім чіткого уявлення про рівень розробки досліджуваної теми в науці. Ось тому потрібно ознайомитись із основною літературою, що стосується обраної теми (монографії, статті). Пошукові цієї літератури допоможуть систематичний та алфавітний збірники, а також різноманітні бібліографічні покажчики. Літературу доцільно записувати на окремі картки чи в зошиті, зазначаючи всі дані про працю - прізвище та ініціали автора, назву монографії, статті чи збірника статей, тез, місце, рік видання, назву видавництва, кількість сторінок, маленький зміст або цитати.

Посилне достовірність одержаних результатів комбіноване використання джерел різних типів, але дуже важливо, щоб ці джерела точно відповідали поставленим завданням і співвідносились із темою наукової роботи. Фактичний матеріал найзручніше записувати на окремих картках із обов'язковим наданням джерела (назва твору, журналу, газети, словника і сторінки тощо). Записаний на картки фактичний матеріал зручно аналізувати, класифікувати. Результати проведених експериментів можуть подаватись у графіках, таблицях, формулах. Без цього неможлива, наприклад, жодна робота природничо-математичного циклу.

Традиційно структура наукової роботи містить такі компоненти: вступ, основну частину, висновки, перелік використаної літератури. Можливі також перелік умовних скорочень, перелік використаних джерел і додатки. Для зручності користування зміст доцільно подавати відразу після титульної сторінки роботи із зазначенням сторінок. Зауважимо: він може бути оформлений як простий чи розгорнутий план.

Наукова стаття - один із основних видів наукової роботи. Вона містить виклад проміжних або кінцевих результатів наукового дослідження, висвітлює конкретне окреме питання за темою дослідження, фіксує науковий пріоритет автора, робить її матеріал надбанням фахівців.

Наукова стаття подається до редакції в завершеному вигляді відповідно до вимог, які публікуються в окремих номерах журналів або збірниках у вигляді пам'ятки авторам.

Оптимальний обсяг наукової статті - 6-12 сторінок (0,5 - 0,7 друкованого аркушу.).

Рукопис статті, як правило, має містити повну назву роботи, прізвище та ініціали автора, анотації трьома мовами (українською, російською, англійською) на окремій сторінці, список використаної літератури. Стаття має просту структуру, її текст, як правило, не поділяється на розділи і підрозділи.

Умовно в тексті можна виділити такі структурні елементи.

1. Вступ - постановка наукової проблеми, її актуальність, зв'язок з найважливішими завданнями, що постають перед Україною, значення для розвитку певної галузі науки або практичної діяльності (1 абзац або 5-10 рядків);

2. Основні (за останній час) дослідження і публікації, на які спирається автор; сучасні погляди на проблему; труднощі при розробці даного питання, виділення невирішених питань у межах загальної проблеми, котрим присвячена стаття (0,5 - 2 сторінки машинописного тексту через два інтервали);

3. Формулювання мети статті (постановка задачі) - висловлюється головна ідея даної публікації, яка суттєво відрізняється від сучасних уявлень про проблему, доповнює або поглиблює вже відомі підходи; звертається увага на введення до наукового обігу нових фактів, висновків, рекомендацій, закономірностей або уточнення відомих раніше, але недостатньо вивчених. Мета статті впливає з постановки наукової проблеми та огляду основних публікацій з теми (1 абзац, або 5-10 рядків).

4. Виклад змісту власного дослідження - основна частина статті. В ній висвітлюються основні положення і результати наукового дослідження, особисті ідеї, думки, отримані наукові факти, виявлені закономірності, зв'язки, тенденції, програма експерименту,

методика отримання та аналіз фактичного матеріалу, особистий внесок автора в досягнення і реалізацію основних висновків тощо (5-6 сторінок).

5. Висновок, в якому формулюється основний умовивід автора, зміст висновків і рекомендацій, їх значення для теорії і практики, суспільна значущість; коротко накреслюються перспективи подальших розвідок з теми (1/3 сторінки).

Жанр наукової статті вимагає дотримання певних правил:

* У правому верхньому куті розміщуються прізвище та ініціали автора; за необхідності вказуються відомості, що доповнюють дані про автора;

* Назва статті стисло відбиває її головну ідею, думку (якомога менше слів, краще - до п'яти);

* Ініціали ставлять перед прізвищем;

* Слід уникати стилю наукового звіту чи науково-популярної статті;

* Недоцільно ставити риторичні запитання; мають переважати розповідні речення;

* Не слід перевантажувати текст цифрами 1, 2 та ін. при переліках тих чи інших думок, положень; перелік елементів, позицій слід починати з нового рядка, відокремлюючи їх одне від одного крапкою з комою;

* У тексті прийнятним є використання різних видів переліку: спочатку, на початку, спершу, потім, далі, нарешті; по-перше, по-друге, по-третє; на першому етапі, на другому етапі.

* Цитати в статті використовуються дуже рідко; необхідно зазначити основну ідею, а після неї в дужках вказати прізвище автора, який уперше її висловив;

* Усі посилання на авторитети подаються на початку статті, основний обсяг статті присвячують викладу власних думок; для підтвердження достовірності своїх висновків і рекомендацій не слід наводити висловлювання інших учених, оскільки це свідчить, що ідея дослідника не нова, була відома раніше і не підлягає сумніву;

* Стаття має завершуватися конкретними висновками і рекомендаціями.

Рукопис статті підписується автором і подається до редакції у двох примірниках: на папері та на електронному носії.

Кожний дослідник прагне довести результати своєї праці до читача. Підготовка публікації - процес індивідуальний. Одні вважають за необхідне лише коротко описати хід дослідження і детально викласти кінцеві результати. Інші дослідники поступово вводять читача у свою творчу лабораторію, висвітлюють етап за етапом, докладно розкривають методи своєї роботи. Висвітлюючи весь дослідницький процес від творчого задуму до заключного його етапу, підбиваючи підсумки, формулюючи висновки і рекомендації, учений розкриває складність творчих пошуків. При першому варіанті викладу автор зважає на порівняно вузьке коло фахівців. Він користується ним при написанні монографії, статті. Такий варіант викладу дає змогу краще оцінити здібності науковця до самостійної науково-дослідницької роботи, глибину його знань та ерудицію.

Суттєвою допомогою в підготовці публікацій стане володіння дослідником певною сумою методичних прийомів викладу наукового матеріалу.

Використовують такі методичні прийоми викладу наукового матеріалу:

* послідовний;

* цілісний (з наступною обробкою кожної частини, розділу);

* вибіркового (частини, розділи пишуться окремо за будь-якою послідовністю).

Залежно від способу викладу різним буде темп і кінцевий висновок.

Послідовний виклад матеріалу логічно зумовлює схему підготовки публікації: формулювання задуму і складання попереднього плану; відбір і підготовку матеріалів; групування матеріалів; редагування рукопису. Перевага цього способу полягає в тому, що виклад інформації здійснюється в логічній послідовності, що виключає повтори та пропуски.

Його недоліком є нераціональне використання часу. Поки автор не закінчив повністю черговий розділ, він не може перейти до наступного, а в цей час матеріал, що майже не потребує чистового опрацювання, чекає на свою чергу і лежить без руху.

Цілісний спосіб - це написання всієї праці в чорновому варіанті, а потім обробка її в частинах і деталях, внесення доповнень і виправлень. Його перевага полягає в тому, що майже вдвічі економиться час при підготовці білового варіанта рукопису. Разом з тим є небезпека порушення послідовності викладу матеріалу.

Вибірковий виклад матеріалу досить часто використовується дослідниками. В мірі готовності матеріалу над ним працюють у будь-якій зручній послідовності. Необхідно кожний розділ доводити до кінцевого результату, щоб при підготовці всієї праці їх частини були майже готові до опублікування.

Кожний дослідник вибирає для себе найпридатніший спосіб для перетворення так званого чорнового варіанта рукопису в проміжний або біловий (остаточний).

У процесі написання наукової праці умовно виділяють такі етапи: формулювання задуму і складання попереднього плану; відбір і підготовка матеріалів; групування матеріалів; опрацювання рукопису.

Формулювання задуму здійснюється на першому етапі. Слід чітко визначити мету даної роботи; на яке коло читачів вона розрахована; які матеріали в ній подавати; яка повнота і ґрунтовність викладу передбачається; теоретичне чи практичне спрямування; які ілюстративні матеріали необхідні для розкриття її змісту. Визначається назва праці, яку потім можна коригувати.

На етапі формулювання задуму бажано скласти попередній план роботи. Інколи необхідно скласти план-проспект, який вимагає видавництва разом із замовленням на видання. План-проспект відбиває задум праці і відтворює структуру майбутньої публікації.

Відбір і підготовка матеріалів пов'язані з ретельним добором вихідного матеріалу: скорочення до бажаного обсягу, доповнення необхідною інформацією, об'єднання розрізаних даних, уточнення таблиць, схем, графіків. Підготовка матеріалів може здійснюватися з будь-якою послідовністю, окремими частинами, без ретельного стилістичного відпрацювання. Головне - підготувати матеріали в повному обсязі для наступних етапів роботи над рукописом.

Групування матеріалу - вибирається варіант його послідовного розміщення згідно з планом роботи.

Гранично полегшує цей процес персональний комп'ютер. Набраний у текстовому редакторі твір можна необхідним чином структурувати. З'являється можливість побачити кожну з частин роботи і всю в цілому; простежити розвиток основних положень; домогтися правильної послідовності викладу; визначити, які частини роботи потребують доповнення або скорочення. При цьому всі матеріали поступово розміщують у належному порядку, відповідно до задуму. Якщо ж комп'ютера немає, то рекомендується кожний розділ писати на окремих аркушах або картках з однієї сторони, щоб потім їх можна було розрізати і розмістити в певній послідовності.

Паралельно з групуванням матеріалу визначається рубрикація праці, тобто поділ її на логічно підпорядковані елементи - частини, розділи, підрозділи, пункти. Правильність формулювань і відповідність назв рубрик можна перевірити на комп'ютері. За інших умов це можна зробити через написання заголовків на окремих смугах паперу. Спочатку вони розкладаються в певній послідовності, а потім приклеюються до відповідних матеріалів.

Результатом цього етапу є логічне поєднання частин рукопису, створення його чорнового макету, який потребує подальшої обробки.

Опрацювання рукопису складається з уточнення його змісту, оформлення і літературної правки. Цей етап ще називають роботою над біловим рукописом.

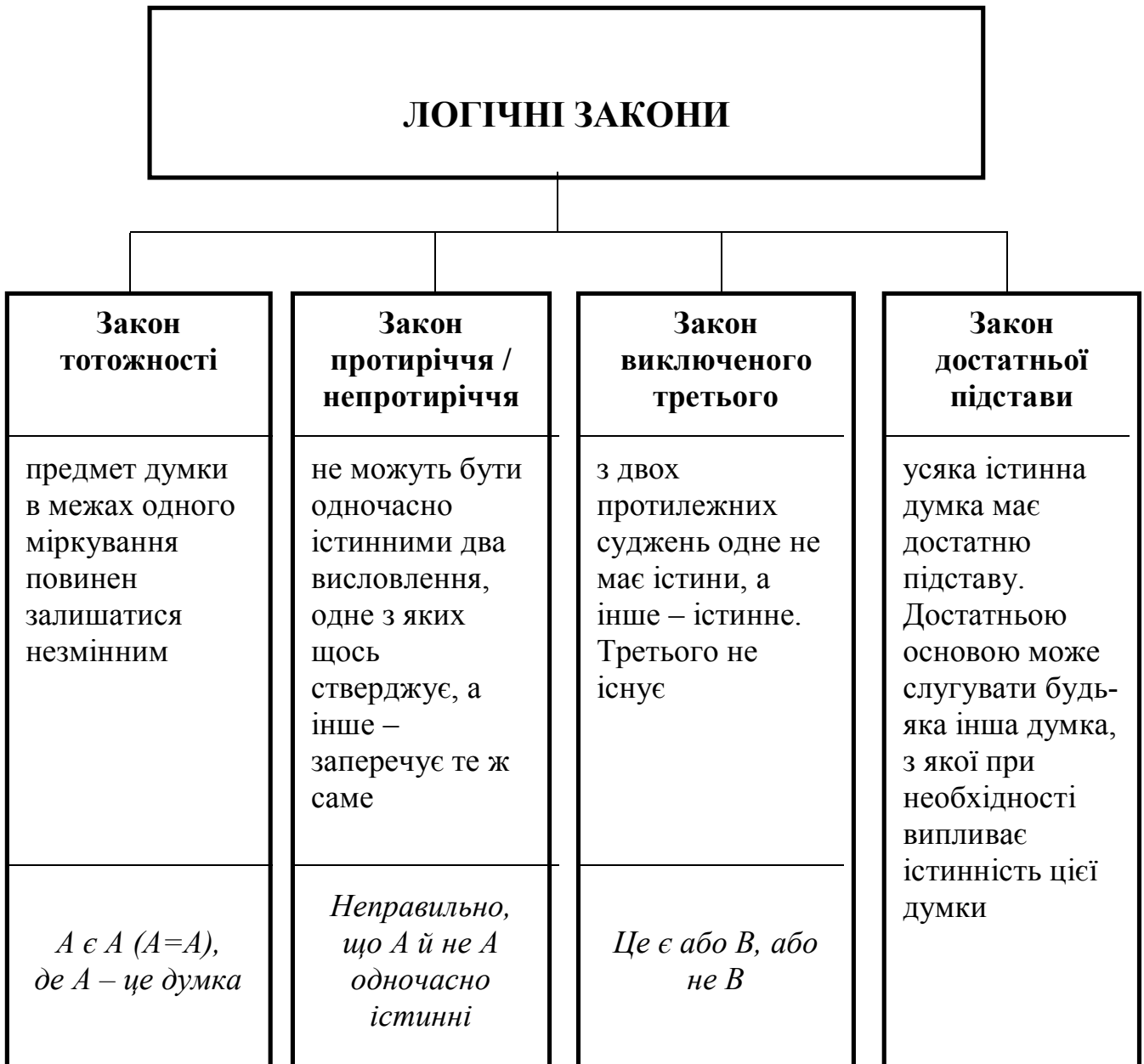
Шліфування тексту рукопису починається з оцінки його змісту і структури. Перевіряється і критично оцінюється кожний висновок, кожна формула, таблиця, кожне речення, окреме слово. Слід перевірити, наскільки назва роботи і назви розділів і

підрозділів відповідають їх змісту, наскільки логічно і послідовно викладено матеріал. Доцільно ще раз перевірити аргументованість основних положень, наукову новизну, теоретичну і практичну значущість роботи, її висновки і рекомендації. Слід мати на увазі, що однаково недоречними є надмірний лаконізм і надмірна деталізація у викладі матеріалу. Допомагають сприйняттю змісту роботи таблиці, схеми, графіки.

Наступний етап роботи над рукописом - перевірка правильності його оформлення. Це стосується рубрикації посилань на літературні джерела, цитування, написання чисел, знаків, фізичних і математичних величин, формул, побудови таблиць, підготовки ілюстративного матеріалу, створення бібліографічного опису, бібліографічних покажчиків. До правил оформлення друкованих видань висуваються специфічні вимоги, тому слід керуватися державними еталонами, довідниками, підручниками, вимогами видавництва і редакцій.

Заключний етап - це літературна правка. Її складність залежить від мовностильової культури автора. Одночасно з літературною правкою автор вирішує, як розмістити текст і які потрібні в ньому виділення.

Базові закони логіки

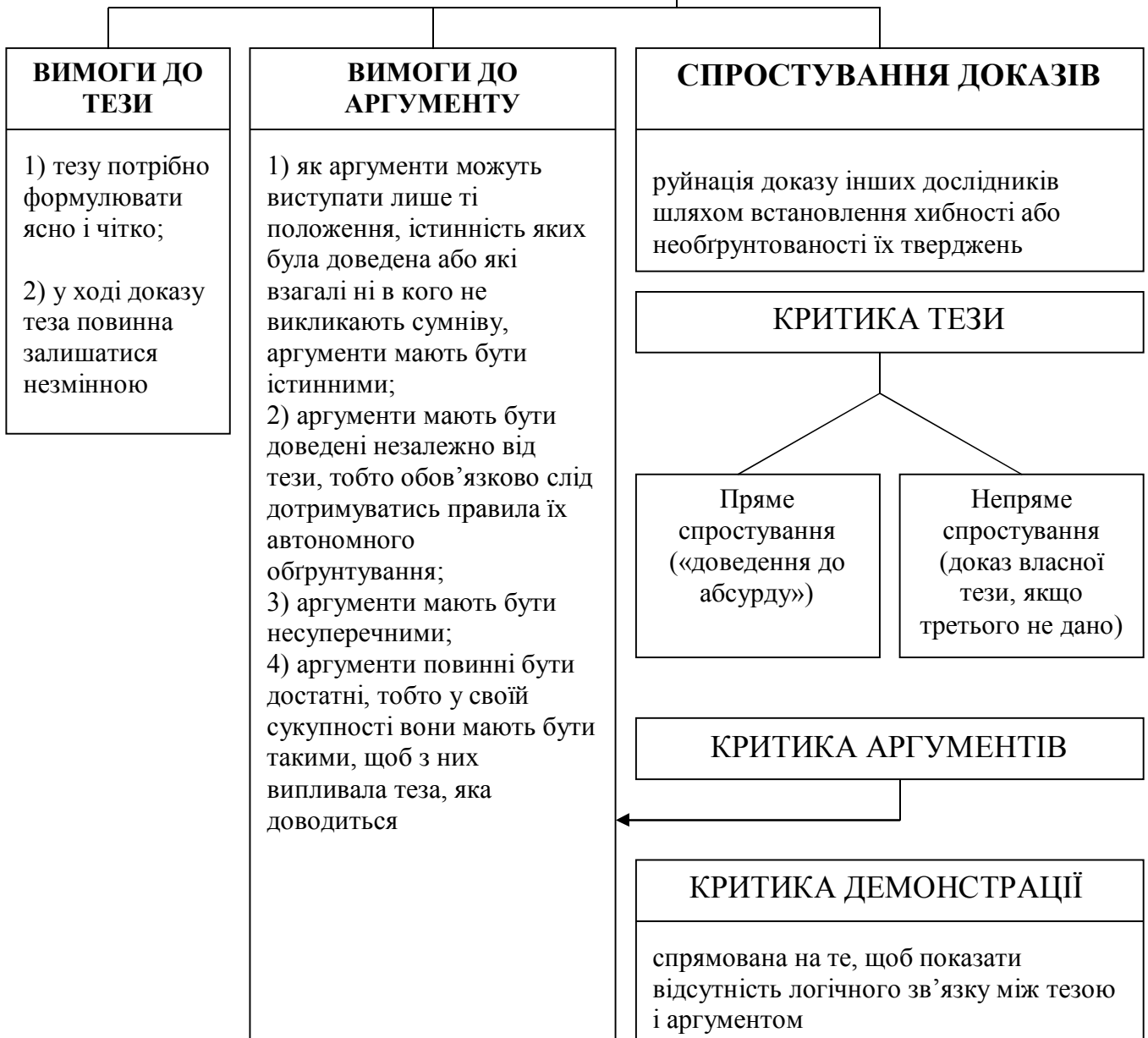
**Класифікація умовиводів, що використовуються
у наукових дослідженнях**

Логічна схема побудови аргументації

АРГУМЕНТАЦІЯ – логічний процес, сутність якого в тому, що в ньому обґрунтовується істинність певного судження за допомогою інших суджень

ПРАВИЛА ДОКАЗУ

Навчальне видання

МЕТОДОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНИХ ЕМПІРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ:

Методичні рекомендації та завдання

Укладач: **Мельник** Ірина Олегівна

Відповідальний за випуск О.І. Котикова

Технічний редактор Н.В. Семінюк

Формат 60*841/16. Ум. друк. арк. ____
Тираж ____ прим. Зам. № ____

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №4490 від 20.02.2013 р.